

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име	Радојичић, Томислав, Јелена
Датум и место рођења	29.07.1981. године, Лесковац

Основне студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	/
Звање	Дипломирани економиста
Година уписа	1999. година
Година завршетка	2006. година
Просечна оцена	9,62 (девет и 62/100)

Магистарске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Финансије, банкарство и осигурање
Звање	Магистар економиста
Година уписа	2009. година
Година завршетка	2011. година
Просечна оцена	10,00 (десет)
Научна област	Финансије, банкарство и осигурање
Наслов завршног рада	Утицај електронског банкарства на централно и пословно банкарство

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Економија, модул: Финансије и банкарство
Година уписа	2015. година
Остварен број ЕСПБ бодова	120
Просечна оцена	10,00 (десет)

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	Диверзификација пословних активности у савременом концепту универзалног банкарства
Име и презиме ментора, звање	др Срђан Маринковић, редовни професор
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	НСВ број 8/18-01-007/15-025 од 29.09.2015. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	339
Број поглавља	5
Број слика (шема, графикона)	45
Број табела	58
Број прилога	2

ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА

који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Jelena Radojičić, Borko Krstić, Structural reforms of the banking sector - regulatory approaches and implications, Facta Universitatis Series: Economics And Organization, 2017, 14 (2): 117–126.</p> <p><i>Глобална финансијска криза је отворила питање отпорности различитих пословних модела банака а посебно трошкова и користи од универзализације банкарског пословања. Као део посткризног процеса преиспитивања регулације и супервизије банка јављају се различити програми структурне реформе банкарског сектора. У раду се анализирају различити регулаторни приступи структурним реформама и њихове импликације. Заједнички елемент различитих предлога је повлачење линије између комерцијалног банкарства и ризичних активности инвестиционог банкарства чија се комбинација види као извор системског ризика. Структурне реформе не укидају модел универзалне банке, али имају за последицу ограничавање диверзификације банкарских активности.</i></p>	M51
2	<p>Srdan Marinković, Jelena Radojičić, Consolidation of financial services sector: Analysis of the initiatives in regulation, Proceedings VI scientific conference with international participation Jahorina business forum 2017, Strategic choice and sustainable development of tourist destinations, Faculty of Economics Pale, University of East Sarajevo, 2017, pp. 149–156.</p> <p><i>Универзалне банке се, поред обављања традиционалних кредитно-депозитних банкарских послова, укључују у активности инвестиционог банкарства и послове осигурања. Овај тренд диверзификације активности банака преплиће се са консолидацијом и концентрацијом финансијских услуга у веће и сложеније банкарске групе. Тренд укрупњавања банака и обликовање диверзификованог пословног модела резултат је деловања више међусобно повезаних фактора: релаксације регулаторних ограничења за укључивање банака у друге послове, економије обима и диверзификације и предности које статус “сувише велика да би пропала” доноси институцији. У раду се анализира утицај система регулације, као и одређених трендова, на ефективни степен конкуренције на тржишту финансијских услуга у Србији, а у мањој мери и на њихове пословне перформансе и стабилност.</i></p>	M33
3	<p>Јелена Радојичић, Банкарство у сенци – улога у финансијској кризи и посткризне тенденције, Зборник радова издат у оквиру пројекта Антикризне политике и посткризни процеси: Изазови економске науке, З. Аранђеловић, С. Маринковић (ред.), Економски факултет Универзитета у Нишу, 2015, pp. 45–58.</p> <p><i>Сложена мрежа ентитета, активности и инструмената укључена у процес кредитног посредовања базираног на секјуритизацији означава се као „банкарство у сенци“ јер функционише легално, али ван домаћаја регулатора. Са аспекта повезаности са комерцијалним банкарством разликује се екстерно банкарство у сенци, које настаје повезивањем небанкарских финансијских институција и интерно, које се односи на активности које универзалне банке спроводе кроз разне субвенционирани ентитете. Предмет рада је значај банкарског система у сенци, фактори његовог динамичног раста, улога у финансијској кризи као и посткризне тенденције..</i></p>	M45
4	<p>Borko Krstić, Jelena Radojičić, Theoretical and Methodological Controversies about Financial Innovation in the Function of Credit Risk Transfer, Teme, 2014, 38 (4):1541 – 1558.</p> <p><i>Са интензиваним процесом дерегулације банке су се укључивале у краткорочне, спекулативне активности. Искуство из последње финансијске кризе је показало да секјуритизација и повећана примена комплексних финансијских иновација за трансфер кредитног ризика, у одређеним околностима, могу да буду фактори изазивања и канал за ширење кризе. Могућност раздвајања одлука о кредитирању и преузимању кредитног ризика умањује мотивисаност банака за стицањем приватних информација, а тиме и њихову информациону супериорност у односу на друге тржишне учеснике. Инструменти за трансфер кредитног ризика могу, са једне стране, да допринесу ефикаснијем управљању ризиком појединачних банка, а са друге стране могу учинити финансијски систем мање стабилним</i></p>	M24
5	<p>Јелена Радојичић, Предраг Радовановић, Уско банкарство – банкарски систем без приватне емисије кредитног новца као решење за отпорније банке и стабилнији финансијски систем, Економске теме, 2015, 53 (3): 385 – 406.</p> <p><i>На основу идеје да савремени финансијски системи имају структуралне проблеме чије решавање захтева фундаменталну реформу, покренут је низ предлога за регулаторно решавање проблема у којој основи је уклањање могућности да банке емитују кредитни новац, који ужива имплицитне и експлицитне државне гаранције. Мотиви за примену овог концепта леже у томе да банке постану отпорније на панично повлачење депозита, да се избегне стварање спекулативних “балона” а финансијски систем учини стабилнијим. У раду је дат преглед историјских и нових предлога уског банкарства. Поред тога, концепт уског банкарства анализиран је са аспекта основних карактеристика и циљева, уз критички осврт на проблеме и успешност могуће имплементације.</i></p>	M51

6	<p>Borko Krstić, Mirjana Jemović, Jelena Radojičić, Mortgage Market, Speculative Bubbles and the Global Financial Crisis, <i>Ekonomске теме</i>, 2013, 51 (4): 657–670.</p> <p><i>Секјуритизација кредита омогућава банкама да трансформишу мање ликвидна потраживања у хартије од вредности и трансферују кредитни ризик на друге тржишне учеснике. Упркос предностима самог механизма секјуритизације, потреба за обављањем бројних итеративних радњи и укључењем низа институција учинила је овај процес комплексним и недовољно транспарентним. Предмет рада је секјуритизација другоразредних хипотекарних кредита која је погодовала формирању „спекулативног балона“ и настанку финансијске кризе глобалних размера. У вези са тим дат је и осврт на процес дерегулације и посткризне ререгулације овог механизма.</i></p>	M51
7	<p>Јелена Радојичић, Глобална регулација као део антикризне стратегије у банкарству, Зборник радова издат у оквиру пројекта Наука и светска економска криза, књига II, Е. Петровић (ред.), Економски факултет Универзитета у Нишу, 2012, pp. 215–224.</p> <p><i>Неадекватна и лоше имплементирана регулација одиграла је значајну улогу у настанку и ширењу финансијске кризе. Кључни одговор регулатора је Базел III који уводи фундаментално нове елементе у глобални регулаторни оквир. Регулаторна реформа на глобалном нивоу се наменула као нужност јер национална регулација и надзор нису довољни за уређење пословања комплексних и међуповезаних финансијских институција. Ревидирање регулаторних правила има за циљ смањење системског ризика и проактивно деловање у правцу очувања финансијске стабилности.</i></p>	M45
8	<p>Борко Крстић, Јелена Радојичић, Осигурање депозита као <i>ex ante</i> и <i>ex post</i> антикризни механизам у банкарству, <i>Економске теме</i>, 2012, 50 (4): 535–554.</p> <p><i>Ефикасне и стабилне националне шеме експлицитног осигурања депозита имају кључни значај за глобалну финансијску стабилност. Финансијска криза је истакла значај осигурања депозита као антикризног механизма путем превенције панике и очувања поверења јавности у сигурност банкарског система. Са друге стране, постојање оваквог осигурања може да подстакне банке на ризичније понашање и да дестабилизује систем који треба да заштити. Изазов је обезбедити заштиту депозита без прекомерног подривања тржишне дисциплине. Рад се бави и дејством осигурања депозита као антикризног механизма у банкарству и проблемом контроле моралног хазарда и дизајнирања оптималног система осигурања депозита.</i></p>	M51

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА   **НЕ**

Кандидаткиња Јелена Радојичић испуњава све услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Економског факултета у Нишу. У складу са Стандардима и процедурама за обезбеђење квалитета у поступку уписа, организовања и завршетка докторских академских студија и израде и одбране завршног рада – докторске дисертације Економског факултета у Нишу, кандидаткиња је извршила све предиспитне и испитне обавезе на докторским академским студијама, презентовала резултате истраживања у вези са пријавом теме докторске дисертације на два докторантска колоквијума и пријавила тему докторске дисертације (Одлука НСВ број 8/18-01-007/15-025 од 29.09.2015. године). Кандидаткиња је Факултету предала захтев за одређивање комисије за оцену и одбрану докторске дисертације, као и одговарајући број примерака урађене докторске дисертације.

Кандидаткиња испуњава и услове дефинисане Правилником о поступку припреме и условима за одбрану докторске дисертације Универзитета у Нишу. Као првопотписани аутор, кандидаткиња има научни рад објављен у часопису који издаје Универзитет у Нишу, као и више радова у домаћим часописима са листе Министарства надлежног за науку.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (*до 500 речи*)

Садржај докторске дисертације, поред увода, закључка и литературе, чини пет логички повезаних целина, при чему су прва четири поглавља теоријско-концептуалне природе, док садржину петог поглавља чини спроведено емпиријско истраживање.

У првом поглављу, које носи назив *Пословна стратегија и пословни модели банака у динамичном окружењу*, дат је преглед основних трендова у савременом банкарству и фактора који их условљавају. Банке диверзификују своје пословање, а избором одговарајуће стратегије у вези са комбинацијом различитих активности банке се диференцирају од конкурената. У овом делу је указано на значај избора адекватне стратегије диверзификације као одговора на изазове динамичног окружења и представљен је оквир деловања банака у креирању пословног модела.

У другом поглављу под називом *Теоријско-методолошки аспекти диверзификације пословних активности у банкама* објашњен је сам концепт диверзификације и дат преглед одређених теоријских приступа објашњавању мотива њене примене у банкарском пословању. Са теоријског аспекта је посматран утицај диверзификације на ризик и перформансе банака. Основна претпоставка је да некампатни приходи увећавају профитабилност банака и да већа диверзификација прихода води већој стабилности банака. Паралелно са

теоријским ставовима о корисности диверзификације у банкарству, анализирани су и резултати емпиријских истраживања који их потврђују или оспоравају. На крају, сагледана је диверзификација активности из угла корисника банкарских услуга.

У трећем поглављу, које носи назив *Карактеристике савременог концепта универзалног банкарства*, истраживање се усмерава на специфичности које прате диверзификације активности у савременим универзалним банкама. Предмет овог поглавља је историјски развој концепта универзалног банкарства, организационе форме и регулатива којим се правно уобличава диверзификована структура универзалних банака. На крају поглавља дат је осврт на глобално пословање као карактеристику великог броја универзалних банака услед тежње за достизањем критичног обима пословања и присуства у различитим пословним линијама.

У четвртном поглављу под називом *Преиспитивањем концепта универзалног банкарства у контексту глобалне финансијске кризе* приказано је удаљавање савременог универзалног банкарства од концепта „финансијског супермаркета“ у правцу сложених комбинација регулисаних и нерегулисаних ентитета, вишеструко укључених у ланац кредитирања који је заснован на секјуритизацији и тржишном финансирању. Глобална финансијска криза је актуелизовала стару дебату о потреби ограничавање модела универзалног банкарства. Оцена оправданости примене различитих или додатних правила за универзалне банке базирана је на утврђивању улоге коју су ове институције имале у финансијској кризи, као и на отпорности самог модела универзалне банке у кризним условима. У овом поглављу је извршено и поређење нових регуларних прописа и препорука за ограничавање диверзификације пословних активности банка и сагледани су изазови са којима се суочава концепт универзалног банкарства у посткризном периоду.

У последњем поглављу које носи назив *Диверзификација пословних активности банака у Републици Србији* представљене су основне карактеристике националног банкарског сектора, оцењена је подржаност универзалног банкарства законским оквиром и извршена је анализа укључености банака у различите линије финансијских услуга. Оквир емпиријског истраживања, приказ и анализа резултата представљају садржај остатка поглавља. Утицај диверзификације пословних активности на профитабилност и ризик банака чине предмет емпиријског истраживања које је обухватило период од 2003. до 2016. године. Уважавајући вешедимензионалност овог концепта у банкарству, креирани су адекватни индикатори степена и правца диверзификације. Примењена је вишеструка регресиона анализа са панел подацима, свим потребним статистичким тестовима и прилагођавањима. Добијен је низ модела који се разликују у избору зависних и независних варијабли (различите спецификације модела). На крају су представљени резултати анализа, оцена хипотеза, ограничења и евентуални будући правци истраживања диверзификације банкарског пословања у Републици Србији.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

У пријави докторске дисертације дефинисан је основни циљ истраживања као свеобухватно сагледавање диверзификације пословних активности у савременим банкама како би се донели закључци о карактеристикама и значају концепта универзалног банкарства, као и о перспективама његовог даљег развоја. Полазећи од основног циља дефинисани су следећи специфични циљеви: (1) указати на динамичност окружења и основне трендове у савременом банкарству који обликују пословне стратегије банака и представити пословне моделе банака, (2) дати преглед и компарацију теоријских ставова који објашњавају како значај диверзификације пословних активности за саме банке и њихове клијенте, тако и њен шири утицај на финансијску стабилност, (3) објаснити развој и карактеристике концепта универзалног банкарства, дати преглед основних праваца диверзификације пословних активности и организационих форми универзалног банкарства, (4) истражити карактеристике концепта универзалног банкарства у конкретним националним јурисдикцијама и указати на глобалну оријентацију у пословању универзалних банака, (5) преиспитати модел универзалног банкарства у контексту глобалне финансијске кризе и истражити посткризне тенденције и (6) емпиријски истражити да ли банке у Републици Србији остварују користи од диверзификације својих пословних активности.

Садржај докторске дисертације је потпуно у функцији остваривања овако дефинисаних циљева. Постављени основни и изведени циљеви су у дисертацији у потпуности остварени. Примењени су научни методи адекватни циљевима истраживања, добијени проверљиви и научно засновани резултати који имају јасну употребљивост.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Са теоријског аспекта, допринос дисертације се огледа у исцрпном прегледу и анализи свих релевантних аспеката диверзификације пословних активности у банкама. Целовитим сагледавањем карактеристика, предности и недостатака модела универзалног банкарства дат је допринос разумевању посебности и значаја универзалних банака на националном и на глобалном нивоу. Кроз истраживање узрочно-последичне везе између пословања универзалних банака и настанка и развоја глобалне финансијске кризе, као и кроз преглед и компарацију нових регулаторних прописа и препорука дат је допринос дебати о значају и ефектима регулаторних ограничања универзалности банкарског пословања.

Поред систематизације сазнања и резултата претходних истраживања, посебан допринос дисертације огледа се у резултатима емпиријског истраживања утицаја диверзификације пословних активности на перформансе банака у Републици Србији. На основу добијених резултата формулисани су закључци о ефектима диверзификације која је посматрана са аспеката структуре прихода, активне и ванбиласних активности. Имајући у

виду претежност литературе о ефектима диверзификације активности у банкама развијених земаља, истраживање ове проблематике на примеру Републике Србије представља изванредан допринос истраживањима специфичних карактеристика диверзификације банкарских активности у транзиционој привреди.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Уз уважавање сугестија ментора и чланова Комисије, кандидаткиња је у свим фазама припреме и израде докторске дисертације показала висок ниво самосталности научног рада. Пажљивом анализом релевантне литературе, кандидаткиња је самостално дефинисала основни и допунске циљеве, поставила истраживачке хипотезе и концептуални оквир за реализацију емпиријског истраживања диверзификације активности банака у Републици Србији. На основу спроведеног истраживања, кандидаткиња је аргументовано извела закључке о потврђености постављених хипотеза и карактеристикама диверзификације пословних активности у савременом универзалном банкарству.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

Комисија констатује да су резултати истраживања, научни допринос и самосталност научног рада кандидаткиње неспорног квалитета и потпуно сагласни са одредбама Закона, Статута Универзитета и Статута Економског факултета у Нишу. Сходно томе, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидаткиње Јелене Радојичић под називом „Диверзификација пословних активности у савременом концепту универзалног банкарства“ и предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације и одобри њену јавну одбрану.

КОМИСИЈА

Број одлуке ННВ о именовању Комисије **8/18-01-004/18-010**

Датум именовања Комисије **28.05.2018. године**

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис	
1.	Др Борко Крстић, редовни професор у пензији	председник		
	Економске науке	Економски факултет Ниш, Универзитет у Нишу		
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)		
2.	Др Срђан Маринковић, редовни професор	ментор, члан		
	Економске науке	Економски факултет Ниш, Универзитет у Нишу		
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)		
3.	Др Виолета Тодоровић, ванредни професор	члан		
	Економске науке	Економски факултет Крагујевац, Универзитет у Крагујевцу		
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)		

Датум и место:

.....